

Počítačová databáza EZO

Ing. Stanislav Labjak
(1955), absolvent EF SVŠT
Bratislava, vedúci
Oddelenia evidencie
a digitálnych dokumentácií
Sekcie informatiky ÚPN.

Počítačová databáza s názvom *evidencia záujmových osôb* (ďalej EZO) je doplňujúcim a korigujúcim zdrojom informácií o evidenčnej podobe zväzkov a spisov. Mala byť základnou zložkou rozsiahleho informačného systému, koniec komunistického režimu však prišiel skôr, než mohla byť dokončená. Evidencia bola navrhnutá tak, aby nielenže prevzala úlohu manuálnej ústrednej operatívnej evidencie, ale taktiež rozšírila jej možnosti prepojením s ďalšími informačnými systémami.

Z hľadiska sústreďovania poznatkov o evidenčnej podobe zväzkov je podstatné to, že súčasťou EZO sa stal podsystem s názvom *tematická evidencia zväzkov* (TES, v roku 1989 premenovaný na *centrálny register zväzkov - CRS*), ktorý sa poznatkovo opieral o inak zrejme nezachované štatistické karty, vyplňované pri založení zväzku a boli aktualizované v priebehu jeho vedenia. Uvedené karty slúžili ako podklad na spracovávanie pravidelných štatistických prehľadov a vyhodnotenie pre riadiacu, kontrolnú a organizátorskú činnosť vedenia ministerstva vnútra a centrálnych správ. Ich funkcia teda nebola totožná s funkciou registračných protokolov, z týchto dôvodov niektoré údaje k vedeniu zväzkov chýbali, niektoré informácie boli zaznamenané iba v nich.

Štatistické karty sa vyplňali na základe špeciálnych číselných kľúčov (číselníkov), v nich boli pre jednotlivé číslované položky karty stanovené zoznamy kódov všetkých relevantných možností vyplnenia položiek. Celkové štatistické prehľady zväzkovej agendy jednotlivých útvarov Štátnej bezpečnosti (ďalej ŠtB) mali spočiatku podobu rozsiahlej tabuľky, do ktorej boli ručne doplňované údaje zo štatistických kariet, od polovice 70. rokov boli tieto prehľady spracovávané výpočtovou technikou. Štatistické prehľady boli okrem toho vytvárané i na podchytenie problematiky tzv. nepriateľských osôb, ktoré boli do roku 1973 iba evidované, neskôr k nim boli doplňované - v prípade iných druhov štatisticky nevykazované - osobné spisy.

Zatiaľ čo sa v prípade štatistiky s využitím počítačov stretávame už od prvej polovice 70. rokov, úvodný projekt počítačového systému EZO, v rámci ktorého mala byť do počítačovej podoby prevedená i operatívna evidencia československej kontrarozviedky, bol schválený až v roku 1986.

V cieľovej podobe mal informačný systém EZO tvoriť hierarchicky usporiadaný, počítačovo orientovaný systém evidujúci všetky záujmové a

určené osoby, ktoré boli alebo sú predmetom záujmu orgánov ŠtB, ďalej osoby označené aparátom Systému zjednotenej evidencie poznatkov (SSEP) ako „osoby zvlášť nebezpečnej kategórie“ (OZNK) a indikovať osoby zavedené do tohto systému československou stranou. Predpokladalo sa, že uvedením EZO do trvalej prevádzky dôjde oproti manuálnej vedenej operatívnej evidencii ku zlepšeniu niektorých ich funkcií (urýchleniu odpovedí na lustračný dotaz, zníženiu možnosti dvojakej blokácie, zvýšeniu konšpirácie pri poskytovaní informácií, skvalitneniu koordinácie s evidenciou hlavnej správy rozviedky, a tiež k rozšíreniu ich možností).

Systém EZO bol budovaný po etapách:

1. etapa: (1987 - 1990) na centrálnej i krajskej úrovni sprevádzkovať EZO vo svojom minimálnom variante (počítačová verzia lístkovej operatívnej evidencie).

2. etapa: (1990 - 1991) prepojiť EZO s ďalšími informačnými systémami ŠtB (SSEP, evidenciou emigrantov a navrátilcov, evidenciou vízových cudzincov, evidenciou výjazdov čs. občanov do nesocialistických krajín, archívnymi fondmi).

3. etapa: (po roku 1991) prepojiť s ďalšími evidenčnými fondmi.

Úlohy prvej etapy boli špecifikované nasledovne:

1. januára 1987 až 30. júna 1988 - vytvoriť systém po programátorskej a technickej stránke,
 1. januára 1988 až 30. júna 1988 - prevod dát z operatívnej evidencie do počítača,
 1. júla 1988 až 31. decembra 1988 - skúšobná prevádzka na centrále (od začiatku roku 1989 trvale),
 1. januára 1989 až 30. júna 1990 - napojenie krajov na centrálu a vytvorenie krajských databáz,
 1. júla 1990 až 30. novembra 1990 - skúšobná prevádzka na krajoch,
- od 1. decembra 1990 - trvalá prevádzka EZO vrátane lustrácie na krajoch i centrále.

Budovanie EZO však meškalo oproti harmonogramu, preto bol už v prvej polovici roku 1988 vypracovaný nový harmonogram, ktorý posunul termíny EZO najmenej o pol roka. Aj tieto nové termíny sa však nepodarilo splniť a do konca roku 1989 nielenže nebola zahájená trvalá prevádzka EZO na centrálnej úrovni, ale zrejme ani skúšobná prevádzka.¹⁾ Budovaný informačný systém mal byť vytvorený centrálnou (krajskou) evidenciou záujmových osôb ŠtB a centrálnym

(krajským) registrom vzázkov (preto aj celý názov systému bol „evidencia záujmových osôb ŠtB, operatívnych vzázkov a osobných spisov“), cieľový stav projektu teda predpokladal úzke prepojenie údajov z operatívnej evidencie a registračných protokolov. Hlavná pozornosť projektových prác bola venovaná základnému fondu systému (t.j. centrálnej evidencii záujmových osôb ŠtB), ktorý mal byť vytvorený prepísaním dát z evidenčných kariet. Oproti tomu centrálny (krajský) register vzázkov, podsystem prehľadu o počtoch, priebehu vedení a umiestnenia všetkých živých a archivovaných vzázkov mohol byť sprevádzkovaný na základe inovácie už existujúceho systému TES.²⁾

Podľa Patrika Bendu³⁾ nie je presne známe, ktoré z plánovaných prác sa podarilo dokončiť, ani či ešte pred koncom roku 1989 došlo k prepojeniu evidencie záujmových osôb ŠtB (EZO v užšom slova zmysle) a centrálnym registrom vzázkov (CRS), t.j. „evidenčnej“ a „štatistickej“ časti systému. EZO tieto dve zložky v podstate spojuje. Je možné vyhľadávať podľa mena osoby (kombinácia: priezvisko, meno, dátum narodenia), registračného čísla (kombinácia: registračné číslo, útvár), hesla vzázkou (kombinácia: heslo, útvár), archívneho čísla, čísla vyšetrovacieho spisu a mena riadiaceho operatívneho pracovníka.

Jan Frolík tvrdí, že „EZO je manuálna kartotéka ústrednej evidencie prevedená do elektronickej podoby. Pôvodne mala slúžiť k automatizácii ilustrácií v evidenciách pre potreby ŠtB, v novembri 1989 však nebola uvedená do prevádzky. Jej použiteľnosť je preto sporná, pretože v niektorých aspektoch môže chybovosť dosahovať 15 až 20 percent. Údaje z EZO neobsahujú informácie o zamestnaní a bydlisku záujmovej osoby na rozdiel od starších evidenčných kariet v manuálnej kartotéke.“⁴⁾

Základná analýza tabuliek databázy

Databázu EZO prevzal Ústav pamäti národa od Slovenskej informačnej služby dňa 18. septembra 2003 na základe § 27 ods. 1 zákona č. 553/2002 Z.z. o sprístupnení dokumentov o činnosti bezpečnostných zložiek štátu 1939 - 1989 a o založení ÚPN.

Databáza EZO bola na dvoch streamer páskach v textovom tvare systému UNIX, všetky alfa-betické znaky boli bez diakritiky (veľké písmená). Databáza je rozdelená do jednotlivých tabuliek, ktoré sú prepojené položkou OECI (evidenčné číslo osoby), ktorá je jednoznačná pre konkrétnu osobu.

Súbor osoby.txt - 826 683 záznamov

OECI	char(7)	evidenčné číslo osoby
DNAR	date	dátum narodenia
STP1	char(3)	štátna príslušnosť I.
STP2	char(3)	štátna príslušnosť II.
DZAV	char(10)	dátum zavedenia
POZI	char(1)	pozorka I. správy ⁵⁾
POZG	char(1)	pozorka ZS GŠ MNO
SSEP	char(1)	pozorka SSEP
OZNK	char(1)	pozorka OZNK
MNAR	char(20)	miesto narodenia
EXIS	char(1)	existencia vzázkou (blok)
EXIA	char(1)	existencia archívu
POZN	char(1)	poznámka

Súbor jmena.txt - 934 949 záznamov

OECI	char(7)	evidenčné číslo osoby
PRIJM	char(20)	priezvisko
JMENO	char(20)	meno
DNAR	date	dátum narodenia
POHL	char(1)	pohlavie
POZN	char(1)	poznámka

Súbor ost.txt - 220 523 záznamov

OECI	char(7)	evidenčné číslo osoby
OSTC	char(15)	číslo jednacie
OSTU	char(2)	útvár
OSTO	char(7)	dátum určenia pre styk so štátnym tajomstvom
OSTD	cbar(7)	dátum ukončenia styku so štátnym tajomstvom
POZN	char(1)	poznámka

Súbor vys.txt - 9 389 záznamov

OECI	char(7)	evidenčné číslo osoby
VSCJ	char(15)	číslo vyšetrovacieho spisu
VUOO	char(6)	útvár, odbor, oddelenie
VSPR	char(15)	priezvisko pracovníka
POZN	char(1)	poznámka

2) Prevod systému TES na systém CRS predpokladal jeho doplnenie o položky držiteľov vzázkov a čísel ich služobných preukazov.

3) BENDA, Patrik: *Přehled svazků*. Praha 2003, s. LXII.

4) FROLÍK, Jan: Rozdělení fondů Archivu Federálního ministerstva vnitra. In: Archivní časopis, č. 1/1994, s. 4.

5) Osoby blokované hlavnou správou rozvedky a spravodajskou správou generálneho štábu ministerstva národnej obrany, ktoré si viedli samostatnú operatívnu a poznatkovú evidenciu, boli v informačnom systéme EZO zastúpené svojou „pozorkou“, čiže jednoduchým číselným príznakom (0/1 = nie/áno), tzn. či osoba nie je, alebo je záujmovou, resp. blokovanou osobou týchto útvarov.

Súbor archivy.txt – 605 673 záznamov

OECI	char(7)	evidenčné číslo osoby
AACI	char(15)	archívne číslo
AARU	char(2)	archivujúci útvar
APRO	char(3)	problematika
ADPR	char(2)	doplňujúca problematika
ASOU	char(2)	súhlas
POZN	char(1)	poznámka

Súbor svazky.txt – 110 673 záznamov

OECI	char(7)	evidenčné číslo osoby
IREGCIS	char(6)	registračné číslo
UTVAR	char(2)	útvar
ODBOR	char(2)	odbor
ODDEL	char(2)	oddelenie
BDUE	char(1)	dôvod evidovania
BDAE	char(10)	dátum evidovania
BCSP	char(6)	číslo služobného preukazu
BBPR	char(25)	priezvisko blokujúceho pracovníka
POZN	char(1)	poznámka

Súbor slov_ezo.txt – 650 záznamov

CKOD	char(2)	typ kódovníka
KOD	char(3)	kód
VYZNAM	char(50)	význam kódu

Súbor slov_ezo1.txt – 3 578 záznamov

KOD	char(6)	kód
VYZNAM1	char(20)	útvar
VYZNAM2	char(20)	odbor
VYZNAM3	char(20)	oddelenie

Databáza podľa odovzdávacieho protokolu „obsahuje údaje, ktoré vznikli zlúčením archivovanej databázy EZO (začiatok roku 1989) s aktuálnym stavom pred spracovaním (november 1991).“⁶⁾

V tabuľke osoby.txt je 826 683 záznamov, z toho je 777 563 jedinečných, t.j. EZO obsahuje údaje k toľkým rôznym osobám. Keďže položka OECI identifikuje tú istú osobu, tak záznamy v tabuľke osoby.txt môžu byť duplicitné z viacerých príčin, evidujú napr. ženy pod rôznymi priezvkami (zmena priezviska vstupom do manželstva), v niektorých prípadoch aj kvôli identifikácii osôb pre fonetický prepis priezvisk či mien (keďže sa lustrácie vykonávali aj telefonicky), alebo aj kvôli identifikácii zahraničných osôb s viacslovnými menami a priezvkami. Počet všetkých duplicit je 137 742, najväčší počet duplicit je 42 a vyskytuje sa pri piatich OECI.

Z pohľadu kontinuity čísel OECI možno konštatovať, že sú dva rozsahy čísel položiek. Rozsah čísel OECI, u ktorých nie je narušená kontinuita, je od 1 po 734 294. Pokračovanie diskontinuitného intervalu začína od 800 003 a končí číslom 873 466, v tomto rozsahu je 43 269 jedinečných položiek OECI, duplicit položiek OECI je 7 030 a nepoužitých čísel z tohto intervalu je 30 195.

Tabuľky EZO obsahujú aj údaj dátum evidovania. Graf, umiestnený v závere, znázorňuje počet zaevidovaných osôb v rokoch 1950 – 1991⁷⁾ (dátum poslednej evidencie je zapísaný 27. septembra 1991). Údaje z EZO poukazujú na skutočnosť, že medzi evidovanými osobami sa nachádzajú aj maloleté deti pravdepodobne emigrantov (napr. Krajská správa ZNB S ŠtB Košice založila v roku 1988 vyšetrovací spis, ktorý bol registrovaný v EZO na osobu narodenú v roku 1982), keďže ŠtB mala záujem mapovať aj túto skutočnosť. EZO obsahuje vyše 6 tisíc záznamov, ktoré by sa mali vzťahovať k osobám mladším ako 18 rokov ku dňu 31. decembra 1989, medzi nimi je vyše 60 osôb mladších ako 10 rokov. Pracovníci ÚPN pracujú na ďalšej analýze týchto údajov.

V nasledujúcej tabuľke je uvedené porovnanie zoznamu obetí komunizmu s údajmi uvedenými v publikácii Zločiny komunizmu na Slovensku 1948 – 1989⁸⁾ (kde je aj register občanov, ktorí boli komunistickým režimom obmedzovaní vo

6) Prípís 3. sekce I. Divize FMV, č.j. 1D-01757/SA-92, Praha 31. 12. 1992.

7) Údaje o dátume evidovania v EZO k rokom pred začatím tvorby počítačovej databázy EZO (I. etapa: 1987 – 1990) boli spätne vložené podľa určitej metodiky, ktorá je doposiaľ neznáma. Podľa niektorých zdrojov po roku 1984 nie sú v EZO zachytené osoby, ktorých spisy boli archivované, ale s ktorými sa nepracovalo po roku 1984. Treba pripomenúť, že na dokončovaní EZO sa pokračovalo aj po novembri 1989, keďže dovtedy nespracované evidencie ešte neboli prepísané do počítačovej podoby.

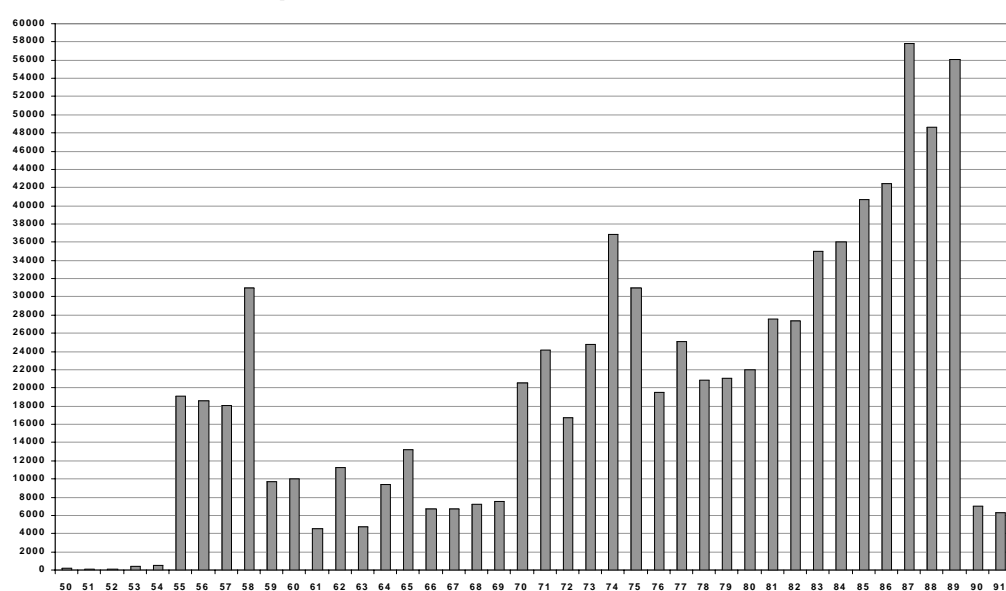
8) Porov. *Zločiny komunizmu na Slovensku 1948 – 1989*. Prešov 2001.

Zločiny komunizmu	Počet	v EZO	%
(kategória)			
Popravení	50	26	52,0
Usmrtení na hranici	74	8	10,8
Obete augusta 1968	58	0	0,0
Zomretí vo väzniciach	51	29	56,9
Odvlečení do ZSSR	6 972	123	1,8
Odsúdení	66 116	15 260	23,1
Pomocné technické prápory	5 134	570	11,1
Tábory nútených prác	10 322	1 351	13,1
Deportovaní rehoľníci	2 548	253	9,9
Akcia P-100	112	0	0,0
Akcia B	1 838	61	3,3
Akcia K	344	11	3,2
Utečenci 1948 -1967	1 715	465	27,1
Prevádzzači	325	0	0,0
Spolu	95 659	18 157	19,0

svojich základných ľudských právach, ako sú právo na život, právo na vlastný domov, slobodu pohybu a pod.) s EZO, kde len u 19 % osôb možno nájsť ich záznam v EZO. Pracovníci ÚPN aj s externými spolupracovníkmi pracujú na podrobnejšej analýze týchto údajov.

Záverom možno len konštatovať, že databáza EZO aj v tejto podobe patrí k rozsiahlym⁹⁾ čo do rozsahu a je významným zdrojom informácií pre potvrdzovanie a overovanie údajov z iných evidencií, ako sú napr. registračné protokoly, databáza prevzatých spisov ŠtB zo SIS, lustračné protokoly z roku 1992,¹⁰⁾ databáza príchodu a odchodu vízových cudzincov¹¹⁾ a iné.

EZO: počet zaevidovaných osôb v rokoch 1950 - 1991



RESUME

Computer database EZO (Record of Persons of Interest)

The article describes the development and successive launching of the information system EZO (Record of Persons of Interest). The objective of the ŠtB was to develop a hierarchically ordered computerized system which would record all persons who were - or previously had been - of interest to the ŠtB and also persons who the apparatus of the Interlinked System for Recognizing Enemies (SSEP) labeled „persons of exceptionally dangerous category“ (OZNK) and to indicate records loaded into the system by the Czechoslovak side.

The article also provides basic statistics and comparisons with the list of victims of communism as provided in the publication *The Crimes of Communism in Slovakia 1948 - 1989*.

9) Databázový formulár umožňuje zobraziť 1 190 206 záznamov (niektoré z nich sú ale duplicitné).

10) Do 73 000 záznamov.

11) V roku 1978 viac ako 6 miliónov záznamov.